Samarbeidskurs

Det har vært gjennomført fisketiltakskurs i alle fylker, og i mange fylker har det vært flere kurs. Svært mange av kursene har vært samarbeidskurs mellom NJFF og NSF for lokale fiskerforeninger, grunneierlag, miljøvernkonsulenter og andre fiskeinteresserte. Miljøvernavdelinga hos fylkesmannen er som regel blitt kontaktet for råd og tips til kursinnholdet.

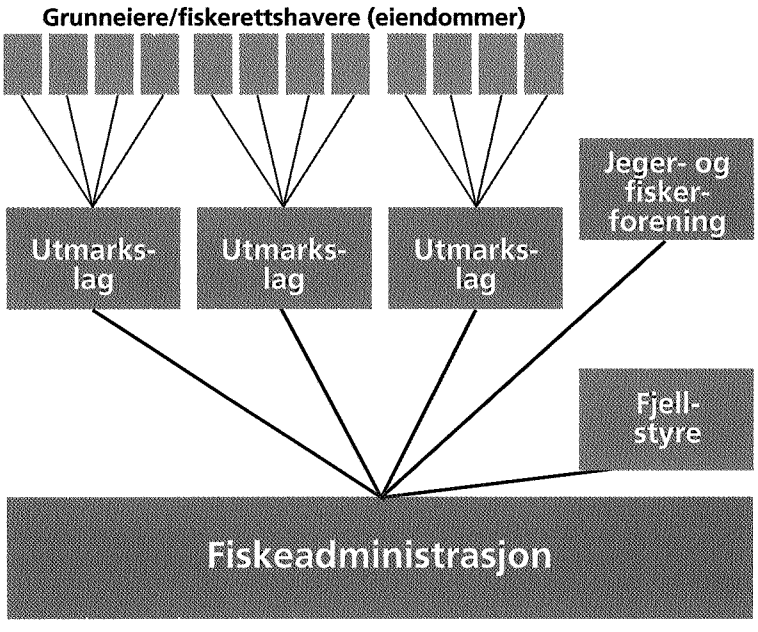
3.3. Organisering og lokalt samarbeid

Siden 1950 er halvparten av all privateid utmark i Norge blitt organisert i grunneier- eller utmarkslag. Forvaltning av vilt og fisk er vanlige saksområder for utmarkslag, men laget kan også ha andre oppgaver som administrasjon av veger, fritidsbebyggelse o.l. Målsettingene for fisk vil i de fleste utmarkslag være å tilrettelegge, styrke næringsgrunnlaget og bevare ressursene.

At grunneiere går sammen og organiserer seg i utmarkslag har mange fordeler. Utmarkseiendommene i Norge er jevnt over små og dårlig arrondert i forhold til fiske. Derfor vil lag være mer rasjonelle enheter i fiskeforvaltningen. Samarbeid om tiltak som tilrettelegging og kultivering gir økte muligheter for å nå målene som laget og den enkelte grunneier setter seg. Det er også lettere for den offentlige forvaltningen å forholde seg til ett utmarkslag enn til mange enkeltgrunneiere. Organisering av lag gjør det dessuten lettere å få fram sitt syn gjennom fylkes- og landsorganisasjoner. I løpet av siste femårsperiode har samarbeidet i Rådgivende utvalg og rettighetshavernes innsats ført til større bevissthet om betydningen av god organisering både i forvaltningen og blant fiskerettshaverne.

Organisering prioritert av organisasjonene

Gjennom flere tiår har de sentrale grunneierorganisasjonene arbeidet aktivt for å få til en god organisering og utnyttelse av utmarka. Arbeidet er langsiktig, og ofte kan det gå flere år fra det første initiativ blir tatt til et område er ferdig organisert. Det ligger derfor en enorm arbeidsinnsats bak når halvparten av privat grunn nå er organisert. I forbindelse med Innlandsfiskeprogrammet gjennomførte Norges Skogeierforbund og Norges Bondelag prosjektet "Bedre organisering og tilrettelegging av innlandsfisket". Prosjektet har omfattet 12 delprosjekter i 15 fylker. Resultatet er 60 nye utmarkslag og 40 fiskeadministrasjoner. I tillegg er det i mange områder lagt ned stor innsats for å utvikle og tilrettelegge fiske for brukerne. Det er en økende interesse for å bedre organiseringen og samarbeidet i utmarka, og innsatsen videreføres nå i prosjektet "Lokal forvaltning av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene".

Figur 2. Oppbygging av fiskeadministrasjoner.

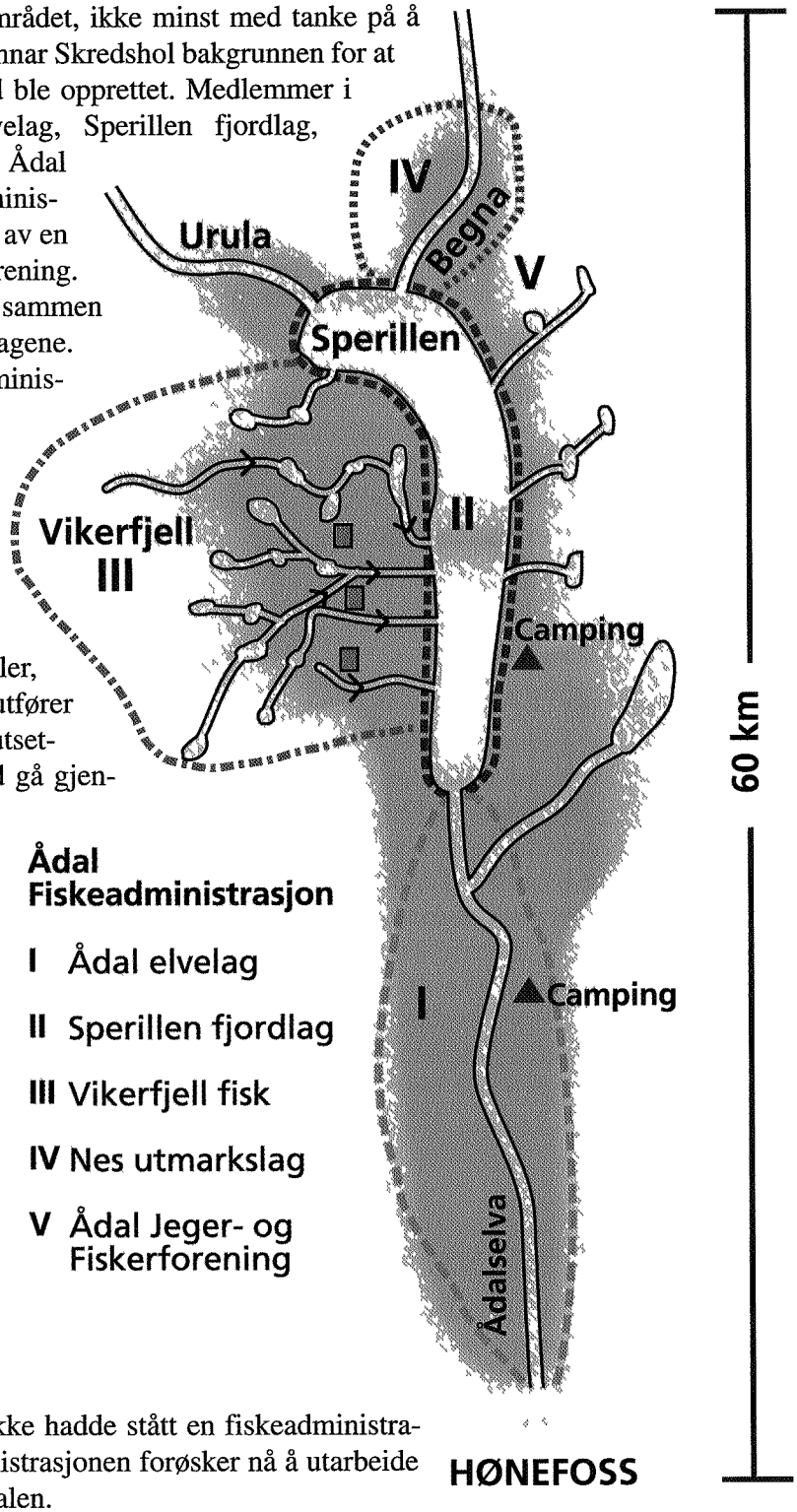
OVERBYGNING OVER GRUNNEIERLAGENE

- Vi følte et behov for å lage en overbygning over grunneierlagene for å samordne fiskeforvaltningen her i området, ikke minst med tanke på å øke fiskekortsalget. Slik forklarer Gunnar Skredshol bakgrunnen for at Ådal Fiskeadministrasjon i Buskerud ble opprettet. Medlemmer i fiskeadministrasjonen er Ådal Elvelag, Sperillen fjordlag, Vikerfjell fisk, Nes utmarkslag og Ådal Jeger- og Fiskerforening. Fiskeadministrasjonen ledes av et styre som består av en leder og representanter fra hver forening. Om våren avholder styret rådsmøte, sammen med fem representanter fra hvert av lagene. Arbeidsfordelingen mellom fiskeadministrasjonen og de enkelte medlemslagene er klar. Mens fiskeadministrasjonen tar seg av fiskekortsamarbeid, søknader om offentlige midler, merking av fiskestier og oppsetting av skilt og informasjonstavler, er det fiskerforeningen som har ansvar for vedlikehold av tavler, skilt og lignende. Grunneierlagene utfører kultiveringstiltak som kalking og utsetting. Det økonomiske skal imidlertid gå gjennom fiskeadministrasjonen, som etter søknad fra lagene fordeler midlene som administrasjonen er blitt tildelt fra det offentlige.

- Denne framgangsmåten er den enkleste for alle parter, mener Skredshol. - For lokale lag er det lettvint og trygt å forholde seg til en overbygning som kjenner til lokale forhold, og for den offentlige forvaltningen må det være enklere å forholde seg til én administrasjon enn mange mindre lag.

Ådal Fiskeadministrasjon har bl.a. vært med å lage et felles fiskekort for Ådal og Begna.

- Den oppgaven hadde det nok ikke vært like enkelt å løse dersom det ikke hadde stått en fiskeadministrasjon bak, tror Skredshol. Fiskeadministrasjonen forøsker nå å utarbeide felleskort også for andre områder i dalen.

Organisering i grunneierlag - viktig også i kyststrøk

Organisering av grunneierlag i kyststrøk har vært en viktig arbeidsoppgave for Rune Voll. Siden 1994 har han vært ansvarlig for prosjektet "Kyst og Fjell i Midt-Norge", engasjert av landbruksavdelinga hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Prosjektet omfatter til sammen 11 kommuner, både fjell- og kystkommuner. Voll erfarer at grunneierorganiseringa har kommet langt i innlands- og fjellkommunene, der utmarka har lange tradisjoner som viktig tilleggsnæring. Derimot er bare en liten del av utmarka i kystkommunene organisert, kanskje som en følge av at oppmerksomheten om utmarksressursene her har vært mindre.

- Betydningen av god organisering av utmark er stor og gir fordeler i kyststrøkene også, understreker Voll. I Snillfjord kommune har han siden 1994 vært med på å organisere fire grunneierlag. I den viktige startfasen vil han forsøke å gi lagene god oppfølging.

FISKEADMINISTRASJONER

Mange steder har grunneier- eller utmarkslag gått sammen om å danne fiskeadministrasjoner. Ofte er også fjellstyret og den lokale fiskerforeningen representert i fiskeadministrasjonen. Formålet med fiskeadministrasjoner er å samle fiskerettshavere og andre interesserte organisasjoner i funksjonelle enheter for å forvalte fiskeressursene på en god og effektiv måte.

Fiskeadministrasjonen er ikke et overordnet organ som skal bestemme over medlemslagene, men på grunnlag av fullmakter fra medlemslagene tar fiskeadministrasjonen seg av ulike arbeidsoppgaver, som markedsføring, tilrettelegging, fiskekortsalg og oppsyn.

3.4. DRIFTSPLANER

I § 25 i lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. pålegges fiskeforvaltningen å arbeide for felles organisering av fiskeressursene i områder der fiskeressursene tilsier det. Driftsplaner er det virkemiddelet som er skissert i loven.

Norges Skogeierforbund har et prøveprosjekt for å utvikle driftsplaner for innlandsfisk.

De tre prøveområdene er Haldenvassdraget i Østfold, Begna elv i Oppland og Sørli i Nord-Trøndelag. Erfaringene med prosjektene er positive og vil danne grunnlag for revisjon av veiledningsmateriellet som er utarbeidet av Norges Skogeierforbund om driftsplaner for innlandsfisk.

I desember 1996 var 19 driftsplaner for innlandsfisk ferdigstilte, mens driftsplaner var planlagt eller under utarbeiding i knappe 40 områder.

I halvparten av de 64 driftsplanene det er data fra er hovedmålsettingen tilknyttet biologiske forhold. Andre hovedmålsettinger som nevnes i planene er forhold som går på organisering (28 %), rekreasjon (13 %) og næring (11 %).

For 90 prosent av driftsplanene er det oppnevnt en egen styringsgruppe for planprosessen. I nesten alle styringsgruppene er rettighetshaverne representert. Halvparten av gruppene har med representanter fra kommunen, og i en av tre styringsgrupper er fiskerforeninger og fylkesmannens miljøvernavdeling representert.

Det er arrangert driftsplankurs i 27 prosent av områdene hvor det finnes driftsplaner for innlandsfisk. Det ble gjennomført en spørreundersøkelse for å få innblikk i oppslutningen om kursene. Denne viste at 44 prosent av de 52 driftsplanområdene hadde sendt en eller flere personer på kurs, mens i 56 prosent av tilfellene hadde ingen av de involverte deltatt på driftsplankurs.

BEGNA: DRIFTSPLAN FOR FISKE OG ELVESPORT

Elva Begna er en del av det 213 km lange Begnavassdraget fra Filefjell til Drammen. Høsten 1996 ferdigstilte Sør-Aurdal grunneierlag driftsplanen for "sin bit" av Begna elv, en elvestrekning på 45 km som strekker seg fra Bagn sentrum til grensa mot Buskerud.

En viktig forutsetning for å starte driftsplanarbeid er at det aktuelle området er godt organisert. Sør-Aurdal grunneierlag ble stiftet i 1965, og i dag er 121 av 141 grunneiere organisert i laget. Til sammen eier disse 87 prosent av strandlinja. Fiske- og fiskekortsalg er viktigste inntektskilder. Fra slutten av 80-tallet har laget gjort mye for å tilrettelegge for fritidsfiske og ferdsel gjennom skilting, selvbetjente kortkasser og markedsføring via reiselivets organisasjoner og egne brosjyrer. Innsatsen har gitt laget god uttelling i form av økt besøksantall og bedret økonomi. Siden 1994 har laget drevet med elveflåteturer. Elvesportsaktivitetene ble etablert for at laget selv skulle styre ferdselen på elva og dermed unngå konflikter mellom elvesportsaktiviteter og fiskere.
Det er med andre ord et engasjert og godt drevet grunneierlag som har utarbeidet driftsplanen.

Planprosessen

Beslutningen om å utarbeide driftsplan for Begna kom fra styret i Sør-Aurdal grunneierlag. Høsten 1995 ble det utnevnt et driftsplanutvalg med representanter fra grunneierlaget, fiskerforeninga, kommunen og Foreningen til Bægnavassdragets Regulering. Planprosessen pågikk i ca. et år.
I januar 1996 ble det arrangert et miniseminar. I første rekke var seminaret tiltenkt grunneiere, men også representanter fra fiskerforeninga og kommunen var med. På seminaret ble fire fagområder presentert av foredragsholdere. Dessuten skulle de frammøtte ta stilling til 21 konkrete problemstillinger gjennom gruppearbeid, som etterpå ble gjennomgått i plenum. De samme problemstillingene ble også sendt til alle grunneierne. Synspunktene som kom fram ble tatt opp på årsmøtet og dannet utgangspunktet for det første utkastet til driftsplan som kom i slutten av mai. Dette ble forelagt styret og utvalget, som fikk sommeren til å grunne på det. Et andre utkast ble så lagt på bordet og behandlet på et felles møte mellom styret og utvalget. Denne runden resulterte i et tredje utkast, som ble sendt ut til høring hos alle grunneierne og i tillegg sendt til uttalelse til bl. a. kommunen, vassdragsregulanten, fylkesmannen og fiskerforeningen. På et ekstraordinært årsmøte i oktober ble det endelige utkastet vedtatt.
I hele planprosessen var det viktig å åpne for at alle interesserte skulle få anledning til å komme med sine synspunkter og kommentarer og være med å diskutere. En åpen prosess med god tid til å komme med innspill er en viktig forutsetning for at en driftsplan skal framstå som rettighetshavernes eget produkt.

Innholdet i planen

Tidlig i planprosessen ble målsettingen for driftsplanen formulert. Målsettingen framholder at Begna skal gi høy produksjon av fisk gjennom langsiktig og planmessig forvaltning av vassdraget, økonomisk utbytte for grunneierne, positivt bidrag til verdiskapningen i bygda og gode og varierte fritidstilbud for lokalbefolkning og tilreisende.

Driftsplan for Begna inneholder fem delplaner:
1. Biologiske forhold
2. Elvesport - næringsutvikling
3. Tilrettelegging - markedsføring - salg
4. Lagsdrift - administrasjon
5. Økonomi - finansiering

Hver delplan åpner med en generell innledning. Så følger delmålene og tiltak som skal gjennomføres i planperioden. Her listes også opp hvem som har ansvar for gjennomføringen, kostnader og tidspunkt for gjennomføringen.
Driftsplanen er retningsgivende for grunneierlaget. Årsmøtet vil under behandling av arbeidsplan og budsjett for det enkelte år ta stilling til tiltakene som foreslås. Planen er nå utarbeidet for femårsperioden 1997-2001. Tanken er at den skal rulleres når planperioden er ute.

- For mange tiltak?

Til sammen består driftsplan for Begna av hele 27 tiltak. Bare delplan tre inneholder 10 konkrete tiltak.
- Er ikke tiltakene som foreslås i driftsplanen urealistisk mange?
Liv Bang, leder i Sør-Aurdal grunneierlag er ikke ubetinget enig:

Siden 1994 har Sør-Aurdal grunneierlag drevet med elveflåteturer. Laget håper driftsplanen kan bli et redskap til å utvikle aktivitetene videre. Foto: Arne Erik Fønhus.

-Det er flere som har stilt spørsmålet, men jeg tror omfanget er ganske nøkternt. Grunneierlaget har hatt mange baller i lufta tidligere også, og det har gått bra! Under arbeidet med driftsplanen har det vært stor enighet innad i laget om hva den må inneholde, sier Liv Bang og tilføyer at entusiasmen i laget er stor. Derfor tror hun ikke at folk vil rynke på nesen av for stor dugnadsmengde.

Hun forklarer at det ble sanket inn synspunkter fra grunneierne gjennom spørreundersøkelser, enkeltsamtaler og et dagseminar. Også underveis i prosessen kom mange med gode innspill.

- Å sørge for en åpen dialog med alle parter er svært viktig, mener Liv Bang som understreker at også de som ikke er direkte involvert må tas hensyn til.

-Bredde er viktig på mange måter. Når en tar hensyn til andre parters synspunkt kan en selv regne med å bli hørt senere. Dette kan få mye å bety ikke minst i forhold til kommunen, poengterer hun. Hun synes det skal bli svært spennende å ta i bruk driftsplanen som arbeidsredskap, med tanke på å utvikle og styrke næringsgrunnlaget til bygda og den enkelte grunneier.

-Forsøker vi å få til noe hver for oss, kan det lett oppstå motsetninger som ødelegger. Nå har vi fått konkrete felles tiltak ned på papiret, og dette er tiltak det er mulig å realisere når vi er mange som opptrer sammen. Med en driftsplan som grunnlag blir det dessuten enklere å søke om tilskudd og lettere å få bistand fra støtteapparatet, sier Bang.

Sør-Aurdal grunneierlag har gjennomført flere tilretteleggingstiltak ved Begna, blant annet skilting. Foto: Arne Erik Fønhus.